

Ülevaade kutseõppe tasemeõppe õppekavarühmade akrediteerimisest 2014. aastal hindamiskomisjonide aruannete põhjal

Riin Seema, Marge Kroonmäe, Heli Mattisen

Annotatsioon

Käesolev artikkel pakub ülevaate kutseõppe hetkeseisust välishindajate pilgu läbi ning pakub mõtlemisainet nii õppeasutuste juhtidele, õppekavarühmade eestvedajatele, peamistele partneritele - erialaliitudele ja praktikabaasidele kui ka kutseharidusvaldkonna otsustajatele ja kavandajatele. Uuring toob välja võtmetugevused ja arendamist vajavad valdkonnad 2014. aastal akrediteeritud kutseõppe õppekavarühmades ning põhineb 66 õppekavarühma hindamiskomisjoni aruande kokkuvõtete analüüsil. Analüüsi teostamisel võeti arvesse nii hindajate poolt koolidele antud numbrilisi/kvantitatiivseid hinnanguid, kui ka aruannete kokkuvõtetes antud sõnalisi/kvalitatiivseid hinnanguid.

Numbriliste hinnangute kohaselt väidetakse rohkem kui ühes kolmandikus õppekavarühmade aruannetes, et õppekavarühma töö hinnatavate kriteeriumide osas vastab nõuetele ja vaid üksikute aruannete puhul on leitud, et õppekavarühma töö pigem ei vasta või ei vasta nõutavale tasemele. Sõnaliste positiivsete hinnangute osas on hindamiskomisjonid kõige sagedamini leidnud, et õppekavarühmadel on kasutada kaasaegne ja asjakohane materiaaltehniline baas, mis toetab õppetöö läbiviimist ning õppe ja kasvatusprotsessi läbiviimiseks on loodud sobivad õppetingimused. Sageli tunnustati kompetentset, kogunud ning motiveeritud personali ning leiti, et üld- ja finantsjuhtimine toetab ÕKR arengut. Arendamist vajavate valdkondadena nimetati enim koostöö vajadust tööandjatega ja vilistlastega ning teiste sidusrühmadega ning täiend- ja ümberõppekoolituse mahu suurendamist. Ka soovitati arenguvaate tegevusi konkreetsemalt fokuseerida vastavalt kooli eesmärkidele, kokku leppida sihtväärtused, võtmetulemused ning määrata eesmärkide saavutamiseks konkreetseid tegevused, tähtajad ja vastutaja.

Sissejuhatus

Kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimine toimub alates 2014. aastast kutseõppeasutuse seaduse alusel õppe läbiviimise õiguse pikendamiseks kooli õppekavarühmas. Enamik kutseõpet pakkuvaid koole osalesid akrediteerimistes aastatel 2011-2013 vabatahtlikus pilootvoorus ja said väärtusliku õppimiskogemuse nii enesehindamisel kui ka oma tulemuste presenteerimisel (Kroonmäe, 2014). 2014. aastal osales akrediteerimises 7 kutseõppes õpetavat kooli esmakordselt, kokku akrediteeriti 66 kooli õppekavarühma, millest 78%

hinnati 6-aastase täisakrediteeringu vääriliseks. Õppekavarühmade akrediteerimise tulemustes peegelduvad Eesti kutseõppe tugevused ja parendusvajadused tervikuna.

Käesolev EKKA uuring annab ülevaate kutseõppe olukorrast 2014. a hindamiste põhjal. Uuringu eesmärgiks on teavitada huvigruppe kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimise tulemustest ning teha üldistusi kutseõppe olukorra kohta Eestis.

Hindamisaruandeid analüüsid otsisime vastuseid järgmistele küsimustele:

1. Millised on ekspertkomisjonide hinnangud õppekavarühmades toimuva töö kohta erinevate hindamisvaldkondade ja kriteeriumite osas?
2. Millised hindamisvaldkonnad on heal või pigem arendamist vajaval tasemel?
3. Millistele õppekavarühmade akrediteerimise hindamisvaldkondadele on eksperdid enam tähelepanu juhtinud, neid oluliseks pidanud?
4. Milliseid konkreetseid soovitusi on eksperdid õppekavarühma arenduseks välja pakkunud?

Valim ja meetod

Käesoleva uuringu valimiks olid 2014. aastal akrediteerimise läbinud koolide õppekavarühmad. Hindamised toimusid kümnes õppekavarühmas: turismi-, toitlustus- ja majutusteeninduse, ehituse, logistika, transpordivahendite juhtimise, tekstiili- ja nahatöötluste, iluteeninduse, tervishoiu ja sotsiaalteenuste, aianduse ning keskkonnakaitse õppekavarühmades. Kokku tähendas see 66 hindamiskomisjoni aruande analüüsi. Hindamiskomisjonide aruanded koondavad üle 60 hindamiseksperdi, sh 36 valdkondliku tööandjate esindaja välishinnangu kutseõppe kvaliteedi kohta hinnatud õppekavarühmades.

Uuringu meetodiks oli dokumendianalüüs ja teostati hindamiskomisjonide aruannete sisuanalüüs. Analüüsiti ja summeeriti nii kõigi aruannete hindamisvaldkondade numbrilised hinnangud kui ka aruannete kokkuvõtva osa sõnalised hinnangud kooli õppekavarühma võtmetugevuste ja peamiste arenguvaldkondade kohta. Uuringu kvantitatiivse osa töötlemiseks kanti kõigi hindamisaruannete alavaldkondade numbrilised hinnangud Exceli tabelisse. Ekspertide hinnangud olid esitatud 4-palli skaalal, kus 1 tähendas, et hindamisvaldkond ja -kriteerium vastab nõutavale tasemele; 2 - pigem vastab nõutavale tasemele; 3 - pigem ei vasta nõutavale tasemele; 4 - ei vasta nõutavale tasemele.

Uuringu kvalitatiivne osa töödeldi NVivos. Kuna uuringu eesmärgiks oli kindlaks teha hindajate poolt enim tähelepanu pälvinud aspektid

hindamisvaldkondades ja nendele antud hinnangud, kasutati kvalitatiivsete andmete analüüsimisel hinnangkodeerimist (*evaluation coding*). Hinnangkodeerimine näitab, kas esitati positiivne või negatiivne kommentaar ja samaaegselt kirjeldab teemat (Saldana, 2012). Kasutasime ka avatud kodeerimist (*open coding*) ja musterkodeerimist (*pattern coding*) (Saldana, 2012), sest eesmärk oli aruannetest leida olulised teemad ja avastada seaduspärasusi. Kodeerimine toimus samm-sammult üha täpsemate kategooriate ja teemade suunas (Hahn 2008).

Tulemused

Komisjonid on enamuse aruannete puhul leidnud, et õppekavarühmades toimuv töö vastab nõutavale tasemele. Rohkem kui ühes kolmandikus õppekavarühmade aruannetes väidetakse, et õppekavarühma töö hinnatavate kriteeriumide osas vastab nõuetele (Tabel 1). Vaid üksikute aruannete puhul on leitud, et õppekavarühma töö pigem ei vasta või ei vasta nõutavale tasemele.

Numbriliste hinnangute põhjal on olukord kõige positiivsem kriteeriumi 5.1. „Ressursside juhtimine toetab õppekavarühma eesmärkide saavutamist“ osas. Komisjonid olid lausa 53 korral hinnanud kriteeriumi nõuetele vastavaks (hinnang 1), 10 korda pigem nõuetele vastavaks (hinnang 2) ning vaid kolmel korral nõuetele pigem mittevastavaks (hinnang 3). Kriteerium 1.4. „Tugisüsteem ja selle arendus toetab õppijat“ sai kokkuvõttes samuti hulgaliselt positiivseid hinnanguid: 45 korral leiti see vastavat nõutavale tasemele (1); 14 korral pigem vastavat nõutavale tasemele ja 7 korral pigem mitte vastavat nõutavale tasemele. Ka hindamiskriteerium 3.1. „Personal vastab nõuetele ning toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust“, sai hea tulemuse. Selle kriteeriumi puhul olid komisjonid 43 korral hinnanud, et vastab nõutavale tasemele (1), 22 korral, et pigem vastab nõutavale tasemele ja vaid ühel korral leidis komisjon, et personal ei vasta nõutavale tasemele (3).

Kriteeriumi 1.3. „Õppe- ja kasvatusprotsessi korraldus ja arendus toetab õppekavade eesmärkide saavutamist“ olid komisjonid 41 korral hinnanud nõutavale tasemele vastavaks (1), 24 korral hinnanud, et pigem vastab nõutavale tasemele (2) ja ühel korral, et kriteerium ei vasta nõutavale tasemele (4). Kriteerium 3.2. „Personali arendamine ja toetamine lähtub õppekavarühma hetke- ja arenguvajadustest“ sai ekspertidelt 42 korda, et personal vastab nõutavale tasemele (1); 22 korda, et personal pigem vastab nõutavale tasemele (2), üks kord, et pigem ei vasta nõutavale tasemele (3) ja üks kord, et ei vasta nõutavale tasemele (4).

Numbriliste hinnangute põhjal on akrediteeritud õppekavarühmades kõige rohkem arenguruumi hindamiskriteeriumis 1.2. „Õppe- ja kasvatusprotsessi läbiviimine ja selle arendus toetab õppija arengut kutseharidusstandardis määratletud õpiväljundite saavutamisel“. Hinnangud jagunesid: 34 korda, et vastab nõutavale tasemele (1), 26 korda, et pigem vastab nõutavale tasemele

(2), 5 korda, et pigem ei vasta nõutavale tasemele (3) ja üks kord, et ei vasta nõutavale tasemele (4). Kriteerium 1.1. „Õppekavade (sh täiendusõppe õppekavade) koostamine ja arendamine lähtub huvigruppide vajadustest ja õppekavastrateegiast“ sai sarnase tulemuse. Komisjonid olid antud kriteeriumi hinnanud 38 korral, et vastab nõutavale tasemele (1), 21 korral, et see pigem vastab nõutavale tasemele (2), 6 korral, et kriteerium pigem ei vasta nõutavale tasemele (3) ja ühel korral, et kriteerium ei vasta nõutavale tasemele (4). Neile järgnes hindamiskriteerium 4.1. „Koostöö väliste huvigruppidega toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust“. Hinnangud jagunesid järgmiselt: 37 korda, et vastab nõutavale tasemele, (1), 26 korda, et pigem vastab nõutavale tasemele (2) ja kolm korda hinnang, et pigem ei vasta nõutavale tasemele (3). Kriteeriumi 2.1. „Eestvedamine ja juhtimine on tõhus ning toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust“ hinnangud jagunesid järgnevalt: 39 korda, et vastab nõutavale tasemele (1), 24 korda, et pigem vastab nõutavale tasemele (2), kaks korda, et pigem ei vasta nõutavale tasemele (3) ja üks kord, et ei vasta nõutavale tasemele (4).

Tabel 1. Kõigi 66 hindamisaruande põhjal tehtud üldistus hindamisvaldkondade kohta - kriteeriumitele antud numbriliste hinnangute sagedus.

Hindamiskriteerium	1 vastab nõutavale tasemele	2 pigem vastab nõutavale tasemele	3 pigem ei vasta nõutavale tasemele	4 ei vasta nõutavale tasemele
	Erinevate hinnangute koguarv 66 õppekavarühma kohta			
1.1. Õppekavade (sh täiendusõppe õppekavade) koostamine ja arendamine lähtub huvigruppide vajadustest ja õppekavastrateegiast	38	21	6	1
1.2. Õppe- ja kasvatusprotsessi korraldus ja arendus toetab õppekavade eesmärkide saavutamist	34	26	5	1
1.3. Õppe- ja kasvatusprotsessi läbiviimine ja selle arendus toetab õppija arengut kutseharidusstandardis määratletud õpiväljundite saavutamisel	41	24	0	1
1.4. Tugisüsteem ja selle arendus toetab õppijat	45	14	7	0
2.1. Eestvedamine ja juhtimine on tõhus ning toetab õppekavarühma	39	24	2	1

jätksuutlikkust				
3.1. Personal vastab nõuetele ning toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust	43	22	0	1
3.2. Personali arendamine ja toetamine lähtub õppekavarühma hetke- ja arenguvajadustest	42	22	1	1
4.1. Koostöö väliste huvigruppidega toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust	37	26	3	0
5.1. Ressursside juhtimine toetab õppekavarühma eesmärkide saavutamist	53	10	3	0

Selleks, et saada graafiline ülevaade, milliste hindamisvaldkondade/kriteeriumide osas on olukord kõigi aruannete kokkuvõttena kõige positiivsem ja kus on kõige enam arenguruumi, summeerisime kõik ekspertkomisjonide hinnangud iga hindamiskriteeriumi osas/lõikes (Joonis 1). Kuna ekspertide hinnangud olid esitatud 4-palli skaalal, kus 1 tähendas, et kriteerium vastab nõutavale tasemele; 2 - pigem vastab nõutavale tasemele; 3 - pigem ei vasta nõutavale tasemele; 4 - ei vasta nõutavale tasemele, tähendavad summeerituna suuremad numbrid suuremat arenguruumi. Joonisel 1 kajastavad suuremad numbrid suuremat arenguruumi antud hindamiskriteeriumi osas.

Joonis 1. 66 õppekavagrupi hindamisaruande hinnangute summad hindamiskriteeriumite osas. Suuremad numbrid näitavad suuremat arenguruumi.

Kokkuvõttes on õppekavarühmadel kõige enam arenguruumi kriteeriumi osas 1.2. „Õppe- ja kasvatusprotsessi korraldus ja arendus toetab õppekavade eesmärkide saavutamist“, mis kõigi 66 aruande koondhinnanguna sai 105 punkti. Ka kriteerium 1.1. „Õppekavade (sh täiendusõppe õppekavade) koostamine ja arendamine lähtub huvigruppide vajadustest ja õppekavastrateegiast“ hinnati teistest kriteeriumitest märgatavalt enam arendamist vajavaks, saades kokku 102 punkti. Kõige positiivsemalt hinnati kriteeriumi 5.1. „Ressursside juhtimine toetab õppekavarühma eesmärkide saavutamist“, mis sai kõigi aruannete peale kokku 82 punkti.

Järgnevalt käsitleme uuringu kvalitatiivse osa tulemusi. Kvalitatiivse uuringu tulemuste tõlgendamisel tuleb rõhutada andmetest ja meetodist tulenevaid piiranguid. Kvalitatiivne uuring sisaldab endas alati interpretatsiooni

ehk tähenduse otsimist ja (Willing, 2013) põhineb uuringus osalejate vaadetel ja kogemustel (Klenke, 2008). Hindamiskomisjonide aruannete kokkuvõtete analüüs võimaldab teha üldistuse 2014. a akrediteeritud koolide õppekavarühmade võtmetugevustest ning peamistest arenguvaldkondadest ning leida käesolevas kontekstis olulisi teemasid ja märksõnu. Loetleme, mida eksperdid on kõige olulisemaks pidanud ja hindamisaruannete kokkuvõtete osas rõhutanud. Komisjonide esitatud seisukohtade hulgas oli nii teemasid, mida oli mainitud vaid kord või kaks, kui ka teemasid, mida kümneid ja enam kordi välja toodi. Järgnevas tekstis on numbriliselt välja toodud, mitmel korral eksperdid neid teemasid hindamisaruannete kokkuvõtetes ära märkisid. Järgnevalt nimetatud võtmetugevusi võib käsitleda hea praktika näidetena ning välja toodud arenguvaldkonnad võiksid olla tähelepanu all kutseõppeasutuste enesehindamise protsessis. Käesolev artikkel osutab ka nendele ekspertide tähelepanekutele, mida on mainitud üksikutel juhtudel, kuid mis võivad anda olulist mõtlemisainet. Nii mõnigi kord oli komisjon hinnanud mõne valdkonna või alavaldkonna taseme väga heaks, juhtides samal ajal tähelepanu vajadusele, et valdkonna olulisuse ja/või keskkonnast tulenevate mõjude tõttu tuleb õppekavarühmal seda edasi arendada.

Tabel 2. 2014. aasta õppekavarühmade hindamisaruannete kokkuvõtetes välja toodud teemad, märksõnad ja nende esinemissagedus.

1.1. Õppekavade (sh täiendusõppe õppekavade) koostamine ja arendamine lähtub huvigruppide vajadustest ja õppekavastrateegiast.	
Võtmetugevused kokku 73 märksõna	Arenguvaldkond kokku 75 märksõna
Komisjonid tõid positiivsena välja, et õppekavade arendamisele on süsteemne lähenemine (6), toimub pidev protsess (6), mis toetab kooli eesmärgi (5). Õppekavade arendamine lähtub sihtrühmade vajadustest ja õppekavastrateegiast (11), sellesse on kaasatud tööandjad ja teised huvigrupid (8), arvestatakse tööjõuturu vajadusi (5). Õppekavad on riikliku õppekava ja kutsestandardiga kooskõlas (10) ja õppekavaarendus toetab väljundipõhiste ja lõimitud õppekavade eesmärgi (7). Õppekavagrupis suurendatakse õppekavade arvu (5), laiendatakse õppevormi (2) ja tasemeid (1), liigutakse töökohapõhiste õppekavade suunas (3), pakutakse osakutsete omandamise võimalust (1), kakskeelset õpet ning mitmekesisist täiendkoolituste võimalust (3).	Arenguvaldkonnana toodi välja süsteemne ÖKR arendus ja majasisese koostöö teadlik ja regulaarne suunamine (5), tegevuskava ja tähtaegade (4) ning indikaatorite, prioriteetide väljatoomine (3). Lähtuvalt õppekavareformist peaks toimuma õppekavade uuendamine (8) ning uute õppekavade koostamine erinevate kutseõppetasemete jaoks (8), samuti osaoskuste, lühikeste õppekavade ja töökohapõhise õppe võimaldamine (6), mittestatsionaarse õppe võimaluste arendamine (7) täiend- ja ümberõppe koolituse mahu suurendamine (13). Õppekavaarenduses tuleb keskenduda tööturu vajadustele vastavate õppekavade väljatöötamisele (4), kaasata õppekavaarendusse erinevad sihtrühmad: tööandjad (7), vilistlased (4), õppijaid (4), töötukassa (2).

1.2. Õppe- ja kasvatusprotsessi korraldus ja arendus toetab õppekavade eesmärkide saavutamist.

Võtmetugevused kokku 68 märksõna	Arenguvaldkond kokku 66 märksõna
<p>Õppe ja kasvatusprotsessi korralduse ja arenduse võtmetugevusena nimetati korduvalt, et õppe ja kasvatusprotsessi läbiviimiseks on loodud õppetingimused (16). Lisaks mainiti, et on olemas kaasaegne praktikabaas (6) ja praktikasüsteem (6) ning koolipoolsed praktikajuhendajad osalevad praktikabaasi loomises (1) ning on olemas välispraktika võimalus (1). Leiti, et kohustuslik õpikorralduse dokumentatsioon on asjakohane (10) ja et dokumentatsiooni korrastatakse (1). Kiideti paindlikku lähenemist õppetöö korraldusele (5), õppijate vajadustega arvestamist (2) ja väikesi gruppe (1). Oluliseks peeti kutseeksamil osalemist (8) ning kutsevõistlustel osalemist (8). Mainiti, et on mõistetud väljundipõhiste kavade aluseid (1) ning õppekavad on loogiliselt ja sidusalt üles ehitatud (2).</p>	<p>Õppe- ja kasvatusprotsessi korralduse ja arenduse valdkonnas nimetati arendust vajavaks mitmeid erinevaid praktikaga seotud asjaolusid. Sealhulgas mainiti praktikakorralduse tõhustamise vajalikkust (2), praktikavõimaluse loomise vajalikkust (2) ja praktikaaja pikendamist (2) praktikaprogrammide kooskõlastamist tööandjatega (2), praktikakorralduse dokumentatsiooni parendamist (4), vaadata üle praktika õpiväljundid ja tagasisidevormid (1), praktikapäevikud muuta informatiivsemaks (2) ning kaaluda praktikaaruannete vajalikkust (2). Soovitatakse õpilased praktikaks ette valmistada (1) ja koguda tagasisidet praktikantide kohta (2). Praktikainfo võiks olla kättesaadav kodulehel (1). Eksperdid rõhutasid ka ettevõtluse ja võtmepädevuste arendamise vajalikkust korduvalt. Sealhulgas soovitati lisada õppekavasse väikeettevõtluse ja karjääriplaneerimise moodul (9), mis aitaks kaasa õpilaste rakendumisele tööturul. Soovitati pakkuda raamatupidamise õpet (1) ja arendada õpilaste sotsiaalseid oskusi (3) ning võtmepädevusi (6), mitmekesistada valikaineid ja kaasata õpilasi valikuid tegema (2). Hindajad soovitasid ühtlustada arusaamu õpiväljunditest (6), kutsestandardist ja kutseeksamist (4) ning kaasajastada hindamine (2). Eksperdid mainisid ka dokumentatsiooni teemat – uuendada dokumendid (2) ja viia need kooskõlla kutseharidusstandardiga (2), kutseõppeseadusega (2), kutsestandardiga (2) ja muude seadustega (4).</p>

1.3. Õppe- ja kasvatusprotsessi läbiviimine ja selle arendus toetab õppija arengut kutseharidusstandardis määratletud õpiväljundite saavutamisel.

Võtmetugevused kokku 18 märksõna	Arenguvaldkond kokku 15 märksõna
<p>Õppe- ja kasvatusprotsessi läbiviimise ja selle arenduse osas nimetati tugevusena seda, et õppemeetodid toetavad eriala- ja võtmepädevuste omandamist (3) ja sotsiaalsete oskuste arendamist (2).</p>	<p>Õppe ja kasvatusprotsessi läbiviimise ja arendamise osas soovitati rakendada väljundipõhist õpet (2) mitmekesistada õppe-ja hindamismeetodeid (2) ja kasutada enam e-õppe võimalusi (2) ja</p>

<p>Samuti tunnustati individuaalset lähenemist (3), kasvatustöö head taset (1) ja uute hindamismeetodite rakendumist (3). Praktika osas märgiti kiitvalt toimivat ettevõttepraktikat (2), teooria ja praktika lõimimist (1), eesmärgistatud ja tagasisidestatud praktikat (1) ja unikaalset praktika hindamise süsteemi (1). Ka märgiti, et täiskasvanute täiendkoolitus on tasemel (1).</p>	<p>suurendada kontaktõppe osakaalu (1).</p> <p>Leiti, et koostöös ettevõtjatega on võimalik elulisem õpe (1), praktilise õppe osakaalu suurendamine (1) ja töökohapõhine õpe (1). Õppetöösse soovitati kaasata erialaspetsialiste väljastpoolt kooli (1) ja samas soovitati üldainete õpetajaid kaasata õppekäikudele (1). Märgiti, et õppeeesmärgiks on kutseeksami sooritamine (3).</p>
<p>1.4. Tugisüsteem ja selle arendus toetab õppijat.</p>	
<p>Võtmetugevused kokku 24 märksõna</p>	<p>Arenguvaldkond kokku 27</p>
<p>Hindamiskomisjonid kiitsid toimivat ja tõhusat tugisüsteemi (9), toetavat keskkonda (1), huvijuhi ja õpilaskodu juhataja panust (2), karjääri – ja sotsiaalnõustaja ning psühholoogi tööd (2), VÕTA rakendamist (3), rühmasisest mentorsüsteemi (3), arenguveestlusi õpilastega (1) ja kliendikeskset mõtlemist õpetajatel (3).</p>	<p>Komisjonid soovitasid rakendada tugisüsteeme paremini, tõhusamalt, et vähendada väljalangevust (6), hinnata tugisüsteemi mõjusust (2), struktureerida tugisüsteem ümber (1) ning suurendada tugipersonali arvu (1). Tõsta õpilaste karjääriplaneerimisalast teadlikkust (2), teha koostööd Rajaleidja Keskusega (3) ja selgitada õpilastele sisseastumisel õppesisu (2). Hindajad nimetasid vajadust selgitada välja katkestamise põhjusi (2), kaaluda õpilastega arenguveestluste läbiviimist (2) ja õppijate eneseanalüüsisüsteemi väljatöötamist (1). Motiveerida õpilasi lõpetama ja kutseeksamit sooritama (1), toetada kutse taotlemisel ja kutseeksamite läbiviimisel (1), pöörata enam tähelepanu lastekodulastele ja sotsiaalselt vähekindlustatud õpilastele (1) ning arvestada enam hariduslike erivajadustega õpilastega (1). Soovitati ka koguda õpilastelt tagasisidet ja neid hiljem kokkuvõtetest informeerida (1).</p>
<p>2.1. Eestvedamine ja juhtimine on tõhus ning toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust.</p>	
<p>Võtmetugevused kokku 94 märksõna</p>	<p>Arenguvaldkond kokku 74 märksõna</p>
<p>Komisjonid tunnustasid korduvalt ÕKR juhtimist. Sealhulgas väärtustati juhtõpetaja tööd (8) ja tunnustati pühendunud (6), motiveeritud (3), kompetentset (1) valdkonnajuhti ja valdkonnajuhi süsteemset arendustööd (2) ning ÕKR süsteemset juhtimist (3). Lisaks</p>	<p>Arenguvaldkonnana nimetasid eksperdid vajadust arenguvaate tegevusi konkreetsemalt fokuseerida vastavalt kooli väärtustele (10), kokku leppida sihtväärtused, võtmetulemused (13), määrata eesmärkide saavutamiseks konkreetseid tegevused, tähtajad ja</p>

<p>kiideti, et üld-ja finantsjuhtimine toetab ÕKR arengut (15). Leiti, et juhtkond on tugev ja üksmeelne (2), juhtkonnal on kindlad eesmärgid (6), toimuvad selged arengutegevused (4), sisehindamine toetab juhtimist (2), toimub süsteemne tagasiside kogumine ja analüüsimine (7) ning täidetakse tegevuskava ja analüüsitakse seda (1). Positiivsena nimetati ka selget juhtimisstruktuuri (4) ja kaasavat juhtimist (7), kus info liigub takistusteta erinevate tasandite vahel (7), toimub koostöö erinevate osakondade ja õpetajatega (5). Visioon arengukavas on selgelt kirja pandud (1), visioon on välja töötatud koostöös sihtrühmadega (1) ja töötajatel on selge visioon (2). Organisatsioonis on meeldiv organisatsioonikultuur (4) ja sisekliima (1) ning huvigruppide rahulolu on kõrge (2).</p>	<p>vastutaja (9) ning analüüsida tulemusi (9). Ühe inimese juhtimiselt tuleb üle minna kaasavale juhtimisele (5). On tarvis koostada selge ja eesmärgistatud eelarve (2), tuleb analüüsida piirkonna vajadusi ja koostada pikaajaline plaan (3). Tagasiside kogumise vajadust rõhutati korduvalt ühel või teisel moel. Sealhulgas väideti, et peaks olema kvaliteedisüsteem, süsteemne (2) ja segmenteeritud (6) tagasiside kogumine ja regulaarne sisehindamine (3). Küsitluste metoodika tuleb üle vaadata (5). Tuleb välja töötada tööandjate rahuloluküsitlus (1) ja tööandjatega koostöös selgitada välja täiendkoolitusvajadus (1). Tuleks kaardistada huvigruppide vajadused (1) ning huvigruppide, sealhulgas õpilaste tagasiside ja ettepanekutega arvestada (1). Analüüsida, kas on realiseerunud õppetöö eesmärgid (1), analüüsida negatiivseid trende ja nende põhjusi, väljalangevust (1). Ühel korral soovitati ka õpilasesinduse loomist ja täiskasvanud õpilaste kaasamist juhtimisse (1).</p>
<p>3.1. Personal vastab nõuetele ning toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust.</p>	
<p>Võtmetugevused kokku 97 märksõna</p> <p>Personali nõuetele vastavust nimetati korduvalt, väideti, et õpetajate pedagoogiline kvalifikatsioon vastab nõuetele (9) ning õpetajad on praktikud (18). Tunnustati kompetentset ja kogenuid (24) ning motiveeritud (28) personali, pühendunud (6), rahulolevat (5), arenemisvalmis (5), stabiilset (1) ja missioonitundega (1) õpetajaskonda.</p>	<p>Arenguvaldkond kokku 17 märksõna</p> <p>Arenguvaldkonnana soovitati personali planeerimist ÕKR põhiselt (8), uue personali palkamise vajadust (5) ja õppeprotsessi erialaspetsialistide kaasamise vajadust (2) ning meeskonna loomise vajadust (1). Väideti ka, et väljastpoolt kooli palgatud juhtõpetaja võimekus on kaheldav (1).</p>
<p>3.2. Personali arendamine ja toetamine lähtub õppekavarühma hetke- ja arenguvajadustest.</p>	
<p>Võtmetugevused kokku 26 märksõna</p> <p>Hindamiskomisjonid märkisid võtmetugevusena personali toetamiseks ja arendamiseks tingimuste loomist, täiendkoolitusi (11), õpetajate metoodilist toetamist väljundipõhisusele minekul (5) ja teemade lõimimisel (2). Nimetati ka mentorisüsteemi (2), arenguestlusi (1),</p>	<p>Arenguvaldkond kokku 61 märksõna</p> <p>Personali arendamise ja toetamise osas nimetati kõige sagedamini vajadust ettevõtete praktikajuhendajate süsteemsema koolitamise järele (11) ja leiti, et oluline on ka kutseõpetajate stažeerimine ettevõtetes (10). Soovitati ka koolipoolse praktikajuhendaja</p>

<p>eripedagoogikatalituse tuge (1) õpetajate stažeerimist (2), praktikajuhendajate koolitamist (1) ja koolituspäevi koolipoolsetele praktikajuhendajatele ja ettevõttepraktika juhendajatele (1).</p>	<p>ettevõttekülastust praktika jooksul (1). Märgiti, et õpetajate riigi- ja võõrkeelteoskus vajab arendamist (6) ja ÕKR juhi riigikeele oskus vajab arendamist (1). Soovitati arendada õpetajate haridustehnoloogilist kompetentsi (2), viia läbi koolitusi pedagoogika ja andragoogika valdkonnas, koolitada õpetajaid uute õppekavade rakendamiseks (1) ning pakkuda lepingulistele õppejõududele meetoodilist tuge (1). Märgiti, et õpetajad võiks endale taotleda kutsetunnistuse (3). Õpetajate suurem osalemine sise- ja välisprojektitöös arendaks ja suurendaks motivatsiooni (11), õpetajad võiksid osaleda ka eriala välismessidel (1). Märgiti õpetajate töökoormuse vähendamist (1), õpetajate administratiivse koormuse vähendamist ja töökoormuse ühtlustamist (3).</p> <p>Viia personaliga läbi arenguestlusi ja lähtuda sellest koolitusplaani koostamisel (2). Töötada välja süsteem personaliga seonduvate tulemuste kogumiseks ja analüüsimiseks (3). Täiustada personali (3) ja ettevõtete (1) tunnustus ja motivatsioonisüsteemi.</p>
<p>4.1. Koostöö väliste huvigruppidega toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust.</p>	
<p>Võtmetugevused kokku 56 märksõna</p>	<p>Arenguvaldkond kokku 81 märksõna</p>
<p>Komisjonid nimetasid positiivselt planeeritud ja juhtud koostööd (8) ja huvigruppide määratlemist (2), koostööd tööandjate ja ettevõtetega (16), välispartnerite kaasamist (8), koostööd vallaga (8), töötukassaga (4), sotsiaalvaldkonnaga (4), erialaliitudega (2), teiste kutseõppeasutustega (2) ning vilistlastega (1). Ära märgiti ka eelkutseõppe korraldamist maakonnas (1).</p>	<p>Senisest suuremat koostööd erinevate väliste huvigruppidega pidasid hindajad jätkusuutlikkuse seisukohast väga oluliseks. Nad rõhutasid koostöö vajadust tööandjatega (16) ja vilistlastega (11), koostööd regiooni teste KÕA-dega (7), töötukassaga (3), gümnaasiumide ja põhikoolidega, (3), erialaliitudega (2), teiste piirkonna praktikabaasidega (2), kõrgkoolidega (1). Komisjonid soovitasid ÕKR-l võtta initsiatiiv koostöö algatamisel huvigruppidega (2). Selgitada välja nende vajadused (4), korraldada regulaarseid ümarlaudu (4) ja teha sisulist koostööd lisaks praktikale (2), koostada koostöös huvigruppidega tegevuskava (2), kaasata neid õppekavaarendusse (5) ja elektroonse õppekirjanduse valikuprotsessi (1), arendada praktika</p>

	eesmärke ja dokumentatsiooni (1) ja töötada koos välja täiendkoolitusi (2). Suurem koostöö ettevõtetega aitaks ühelt poolt kaasa õppemateriaalse baasi ja õppeprotsessi arendamisele (11) ja teisest poolt tööandjate juhendamisele (2).
5.1. Ressursside juhtimine toetab õppekavarühma eesmärkide saavutamist.	
Võtmetugevused kokku 53 märksõna	Arenguvaldkond kokku 21 märksõna
Ligi kolmandik komisjonidest väitis, et kaasaegne ja asjakohane materiaaltehniline baas toetab õppetöö läbiviimist (33), paar korda mainiti, et raamatukogu on tasemel (2) ja õpilaskodu kaasaegne (2). Leiti, et majandamine on tõhus ja jätkusuutlik (10) ning on olemas piisavad ressursid (6).	Arenguvaldkonnana nähti ressursside juhtimise osas materiaaltehnilise baasi täiustamist (7) ja selle materjalidega, vahenditega varustamist (5), praktilise õppelabori sisustamist (4), vajaliku tarkvara muretsemist (1) ja infosüsteemide efektiivsemaks muutmist (1). Nimetati ka vajadust varustada kooli raamatukogu vajaliku erialase kirjandusega (1) ning erialase võõrkeelse kirjandusega (1) ja laiendada õppekirjanduse valikut (1).

Hindamisaruannete kokkuvõtetes esitatud sõnaliste hinnangute analüüs näitas ka millistele hindamisvaldkondadele on eksperdid oluliselt rohkem või vähem tähelepanu juhtinud. Eksperdid olid aruannete kokkuvõtetes kõige rohkem rõhutanud valdkondi „Eestvedamine ja juhtimine on tõhus ning toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust“ (kokku 94 võtmetugevuste ja 74 arenguvaldkonna märksõna), „Õppe- ja kasvatusprotsessi korraldus ja arendus toetab õppekavade eesmärkide saavutamist“ (kokku 68 võtmetugevuste ja 66 arenguvaldkonna võtmesõna), „Koostöö välise huvigruppidega toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust“ (kokku 56 võtmetugevuste ja 81 arenguvaldkonna märksõna) ning „Õppekavade (sh täiendusõppe õppekavade) koostamine ja arendamine lähtub huvigruppide vajadustest ja õppekavastrateegiast“ (73 võtmetugevust ja 75 arenguvaldkonna märksõna).

Samas kõige vähem oli sõnaliselt kommenteeritud valdkonda „Õppe- ja kasvatusprotsessi läbiviimine ja selle arendus toetab õppija arengut kutseharidusstandardis määratletud õpiväljundite saavutamisel“ (kokku 18

võtmetugevust ja 15 arenguvaldkonna märksõna). Tugisüsteemi toimimise kriteerium sai numbriliste hinnangute põhjal suhteliselt positiivse tulemuse, samas sõnaliste hinnangute osas seda valdkonda samuti kuigi palju ei kommenteeritud. Et väljalangevus on endiselt paljudes õppekavarühmades suur probleem, on koolid arenguvaates selles kriteeriumis parendusvajadust näinud ning konkreetseid parendustegevusi planeerinud ning komisjonid on hinnanud neid tegevusi asjakohasteks ja piisavateks.

Alavaldkonna „Personal vastab nõuetele ning toetab õppekavarühma jätkusuutlikkust“ võtmetugevustena on toodud välja kõige enam märksõnu (97) samal ajal kui arenguvaldkonnana on nimetatud vaid 17 märksõna.

Kokkuvõte

Käesolev uuring teeb üldistusi Eesti kutseõppe peamistele võtmetugevuste ja arenguvaldkondade kohta lähtuvalt 2014 aasta hindamisaruannete kokkuvõtete numbriliste ja sõnaliste hinnangute analüüsist. Kuigi kindlasti on õppekavarühmad oma olemuselt ja valdkonna tööturu vajadustelt erinevad; nt ehituse; iluteeninduse või tervishoiu ja sotsiaalteenuste õppekavarühmad eristuvad nii õppijate sihtgrupi kui ka spetsiifiliste arenguvajaduste poolest, et vastata valdkonna tööturu ootustele, siis käesolevas uuringus õppekavagruppe eraldi ei vaadeldud. Antud uuring oli üldistava eesmärgiga ja toob välja hindamisaruannete kokkuvõtetes kõige sagedasemalt kõlama jäänud hinnangud ja ettepanekud, milles tervikuna peegeldub kutseõppe hetkeolukord ja peamised arenguvajadused. Et 2014. aasta oli koolidele üleminekuperiood, kus kutsehariduse korralduse ja õppekavade reformi käigus tuli õppekavad ja kooli õppekorralduslik dokumentatsioon viia vastavusse kogu uuendatud kutsehariduse seadusandlusega ning tagada valmisolek nende rakendamiseks õppekasvatustöös, siis kajastavad ka hindamiskomisjonide hinnangud ja soovitusel (nt kriteeriumis 1.2. „Õppe- ja kasvatusprotsessi korraldus ja arendus toetab õppekavade eesmärkide saavutamist“), koolide jõudlust ja valmisolekut uuenduste rakendamiseks õppekavarühmade tasandil.

Analüüsi põhjal saab esile tõsta peamised tugevused õppekavarühmades läbivalt:

1. Õppekavarühmade materiaaltehniline baas on tiptasemel kaasaegne, mis toetab õppetöö kvaliteeti ja õpiväljundite saavutamist.
2. Kutseõpetajad on enamjaolt suure kogemusega, kompetentsed ja motiveeritud. Koolid on leidnud võimalusi praktikute kaasamiseks õppetöösse. Õppijaid toetav tugipersonal on pühendunud ja asjatundlik.
3. Kutseõpetajad osalevad õppekavaarenduses ning nende osalemine täienduskoolitustel ja valdkondlikes koostöövõrgustikes toetab üleminekut väljundipõhistele õppekavadele ja kutseõppe uuenduste rakendamisele.

4. Õppekavareformi raames on loodud ja rakendatud uusi väljundipõhiseid õppekavasid, mis arvestavad regionaalse tööturu vajadusi ja sihtgruppide ootusi.
5. Eestvedamine ja juhtimine õppekavarühma tasandil toetab eesmärgipärast õppekasvatustööd ja kutseõppe uuenduste rakendamist.
6. Ressursside planeerimine ja optimaalne kasutamine on läbimõeldud ja vastutustundlikult juhitud.
7. Koostöö regiooni tööandjatega on üha aktiivsem ja mitmekesisem. Sisulise koostöö tulemusi osatakse rohkem esile tuua ja analüüsida.

Need tugevused seavad koolidele omakorda väljakutsed, et tagada õppe järjepidev kvaliteet ja õppekavarühma jätkusuutlikkus.

Komisjonide hinnangutele toetudes on olulisemad arenguvajadused, millest lähtuvalt tuleb koolidel konkreetseid parendustegevusi kavandada:

1. Kiiresti arenev tehnoloogia nõuab kaasaegsetelt baasidelt pidevat ajakohastamist ja täiustamist ning uute seadmete ja spetsiifilise tarkvara soetamist. Koolid peavad leidma täiendavalt ressursse, et suuta õppebaasid hoida kaasaegsetena, optimaalses kasutuses ja töökorras.
2. Täiendamist ja mitmekesistamist vajab erialase õppematerjali, sh võõrkeelse kaasaegse õppekirjanduse olemasolu ja kättesaadavus nii kutseõpetajatele kui õppijatele.
3. Õppijate sihtgruppi enam arvestavat ja sisulisemat rakendamist vajavad kaasaegsed õppemeetodid, sh e-õpe ja digivõimalused õppetöö mitmekesistamiseks.
4. Leida võimalused, et kutseõpetajate erialased teadmised ja oskused ei jääks maha kiiresti arenevast tehnoloogiast. Kutseõpetajate stažeerimine töökeskkonnas ei ole valdavas osas planeeritult ja süsteemselt rakendunud.
5. Õpetajad vajavad haridustehnoloogilist tuge e-õppe materjalide loomisel ja aktiivsemal kasutamisel õppetöös.
6. Kutseõpetajad on ülekoormatud, töökoormus erialaainete õpetamisel on ebahühtlaselt jaotatud, mistõttu ei jää õpetajal piisavalt aega osaleda arendustegevustes.
7. Õppekasvatustegevuses tuleb tähelepanu alla võtta praktika sisuline kvaliteet - praktika konkreetsem eesmärgistamine, monitooring ja tulemuslikkuse hindamine õpiväljunditest lähtuvalt.
8. Sisuline koostöö praktikabaasidega ja ettevõtete praktikajuhendajate koolitamine ei ole paljudel juhtudel süsteemne ja piisav tagamaks praktika eesmärkide saavutamist.

9. Arenguruumi on õppekavarühmapõhisel süsteemsel tagasiside kogumisel peamistelt huvigrupidelt ning tulemuste analüüsil ja kasutamisel konkreetseteks parendustegevusteks.

10. Õppekavarühma arenguvaade on sageli ebamäärane ja üldsõnaline - puudub ühiselt läbimõeldud arusaam kujundatavast õppekavastrateegiast; kellele, mida ja mis tasemel õpet perspektiivis arendatakse ja pakutakse?

Võtmeteguriks kutseõppe kvaliteedi tagamisel on kindlasti sisuline koostöö tööandjatega. Hindajad on rõhutanud seda nii õppekavade arenduses, õppekasvatustöö läbiviimisel, praktika planeerimisel, läbiviimisel ja hindamisel kui ka erialade turundamisel. Tööandjate ootus on, et koolid võtaksid initsiatiivi koostöö algatamisel ja oleksid eestvedajateks kutseõppe ja tööturu paremaks sidustamiseks.

Kasutatud kirjandus

Kroonmäe, M. (2014). Kokkuvõte kutseõppe õppekavarühmade akrediteerimisest aastatel 2011-2013. http://ekka.archimedes.ee/wp-content/uploads/Kutseõppe_akrediteerimisest_-2011-2013.pdf%20.

Hahn, C. (2008). *Doing qualitative research using your computer: A practical guide*. London: Sage.

Klenke, K. (2008). *Qualitative research in the study of the leadership*. Bringely: Emerald Group Publishing.

Saldana, J. (2012). *The coding manual for qualitative research* (2nd ed.). London: Sage.

Willing, C. (2013). *Introducing qualitative research in psychology* (3rd ed.). New York: Open University Press.